

NICHOLAS KALMAKOFF'UN ESERLERİNDE DOĞU MİSTİSİZMİ, EZOTERİZMİ VE MEHMET SİYAH KALEM ETKİLERİ*

East Mysticism, Esoterism and Mehmet Siyah Kalem Influences in Nicholas Kalmakoff's Artworks

Alper DEMİREL¹, Meliha YILMAZ²

ÖZET

ABSTRACT

Doğu kültürünü ve yaşamını görünen yönleriyle anlatan ya da hiç gitmediği halde doğuyu belli kalıplar içinde, kendi hayal gücüne göre tasvir eden batılı sanatçılar geçmişten günümüze sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ancak Batı'nın tasavvurundaki Doğu masallarının, varsayılan, hayal edilen ya da uydurulan hallerine değil de, gerçekte inandığı mitlerine, fantastik imgelerine, kültlerine bu kadar tutkuyla bağlanması Kalmakoff 'u eşine az rastlanır bir Batılı sanatçı yapmaktadır. Dolayısıyla bu sıradışı sanatçının Doğu'ya olan bakışı ilginç görülmüştür. Eserleri ve doğudan etkilenmeleri, dijital teknolojilerin de desteği kullanılarak, eser analizi yöntemiyle incelenmiştir. İnceleme ve yorumlar, ressamın 1910 ve 1930 yılları arasında yaptığı dokuz adet resmi ile sınırlandırılmıştır. Bu çalışmada Kalmakoff'un, minyatüre benzer bir üslupla Antik Mısır, Mezopotamya ve Asya kültürlerini yansıttığı düşünülen eserleri incelenmiştir.

Kalmakoff'un resimlerinde doğuya ait fantastik imgeler açıkça görülmektedir. Sanatçı çoğu eserinde doğu minyatürlerine yakın bir üslupta resimler yapmış ve bu resimlerde doğu kültürlerinde olan sembelleri, tanrıları ve şeytanlarını resmetmiştir. Araştırmada, Kalmakoff'un eserlerinde kadim Mısır, Mezopotamya, Çin mitolojisi, inanç ve sanat etkilenmeleri görülebilmektedir. Eserleri içinde Doğunun birçok gizemi yer almaktadır. Öyle ki Kalmakoff'un figürlerindeki, gerek çizgisel, gerekse anatomik hareketlerde, bugün kimliği gizemini hâlâ koruyan, resimlerinde Orta Asya İslâm öncesi ve sonrası Türk geleneklerini yansıtan Mehmet Siyah Kalem'den bile izler bulmak mümkündür.

Bu araştırma sonucunda Nicholas Kalmakoff'un, Doğu'nun farklı coğrafyalarına ait kültürlerden etkilendiği ve Doğu'nun sanat üslubunu, renk sembolizmini ya da Mehmet Siyah Kalem'in çizgi dilini ve animizmini eserlerinde kullandığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Nicholas Kalmakoff, Mehmet Siyah Kalem, ezoterizm, doğu etkisi

Usually it has seen Western artists who simply describe eastern culture and life or according to their imagines within unrealistic patterns, even though they had never gone there. However, Kalmakoff did not believe in the Eastern untruthful stories, which was created by the West. Kalmakoff approached eastern mythologies, fantastic imagines and their cults in realistic manner, so it makes him a fabulous artist.

Naturally, Nicholas' aspect to eastern is considered interesting. His artworks and eastern effect is observed by digital technology support and artwork-analysis methods. Reviews and analysis are limited to nine paintings of the artist between 1910 and 1930. In this study, Kalmakoff's works, which are thought to reflect the cults of Ancient Egypt, Mesopotamia and Asia with a style similar to miniature, were analyzed.

The fantastic images of the East are clearly seen in Kalmakoff's paintings. In most of his works about the symbols, gods and demons from the eastern cults. In this study, the influences of ancient Egypt, Mesopotamia, Chinese mythology, belief and art can be seen in Kalmakoff artworks. His works include many mysteries of the East. So much so that it is possible to find traces of Mehmet Siyah Kalem, who still preserves the mysterious identity today in both linear and anatomical movements in Kalmakoff's figures, and reflects the Turkish traditions before and after Central Asia Islam in his paintings.

As a result of this research, it can be said that Nicholas Kalmakoff was influenced by the cultures belonging to different geographies of the East and used the eastern art style, color symbolism or Mehmet Siyah Kalem's line language and animism in his Works.

Keywords: Nikolas Kalmakoff, Mehmet Siyah Kalem, esoterism, eastern influence

1. ORCID: 0000-0002-0451-2420

2. ORCID: 0000-0002-7732-2660

1.Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, alperdemirel06@gmail.com

2. Prof. Dr.,Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, ameliha@gazi.edu.tr

* Demirel, A., Yılmaz, M. (2020). Nicholas Kalmakoff'un Eserlerinde Doğu Mistisizmi, Ezoterizmi ve Mehmet Siyah Kalem Etkileri, *Akademik Sanat*, 5(11), 69-84.

EXTENDED ABSTRACT

Some artist people do not know how to communicate with mass culture. Their visions are so different that they spend their time in the world away from those who do not understand their strangeness. One of such artists is Nicholas Kalmakoff. He was born in 1873 as a child of a family of aristocratic Russian descent, he lived in Paris in uncertainty and died alone in misery at the nursing home in 1955. He put all his paintings in a warehouse for not be touched when close to death. While the pictures in the warehouse were forgot for 6 years, a Hungarian flea market vendor found them in 1962 and sold them to two young art collectors for a very low amount. Collectors who bought the paintings started marketing the works of this mysterious artist.

Many years after his death, his Pictures were sold at very high prices. Although Kalmakoff exhibited his work in important places throughout his life, he did not see any value during his life, perhaps due to his obsession with the concept of evil and misogyny. Kalmakoff has always been accused of heresy in his life in relation to his chosen subjects in his life and art.

Although the rightfulness of these accusations is great, the artistic structure in the works of Kalmakoff cannot be ignored. His works are full of stunning light and color representation. In addition, the harmony of the augers in brush strokes reflects the movement to the viewer intensely in the painting.

To Western artists, who describe the eastern culture and life with their visible aspects, or depict the east in certain patterns even though they have never gone, come across from the past to the present. This work started with the search for an extraordinary artist who concentrated on the ancient images of the East but was not mentioned in the literature. The paintings of Nicolas Kalmakoff, a painter investigating the esoteric mysteries of the East, are very interesting in this regard. In most of his works, the artist painted pictures in a style close to eastern miniatures, and in these pictures he painted the symbols, gods and demons special to the eastern cults.

The pictures presented in the research were obtained from online sources since the origin of the work could not be reached. For this reason, since the accuracy of the colors may vary, the color frequencies were subjected to naturalization process and the color saturation was rearranged in the most accurate way in the "Adobe Photoshop" program. While analyzing the works under the influence of the "Ancient Egypt" cults and images, the color analysis of the edited image was made with the online Adobe Color program.

Since there are few literature about the artist, the interpretations of the paintings were made according to the synthesis of the limited information obtained from the work analysis and the inferences made from the pictures..

This research examines the painter's works reflected by interpreting the cult of Ancient Egypt, Mesopotamia and Asia with an ornamental style, similar to miniature. There are many elements of the East in his works. In fact, in the movements of Kalmakoff's figures, it is possible to find traces even from Mehmet Siyah Kalem, who still preserves the mystery of identity and reflects the Central Asian Turkish traditions in his paintings. The reviews and comments are related to the works of the artist between 1910 and 1930. The studies are limited to his 9 works that are thought to be influenced by the mysterious artist Mehmet Siyah Kalem in Egypt, Mesopotamia, China and Central Asia in terms of both style and subject content.

As a result, Kalmakoff is a painter who examines the concept of belief from many regions of eastern culture and tells the concepts of demon-god in a style similar to miniature art. He sometimes uses Indian color richness, sometimes traditional Uyghur, Chinese and Japanese color simplicity. The ornamental style in Turkish miniatures is also observed in his many works. What lies behind Kalmakoff's curiosity to the East? The focus of the research is the question of how the manifestation of the Eastern world in the depths of his mind, in the fantastic realistic expression of Nikolos Kalmakoff. In this study, the comparisons of Kalmakoff's art style of some parts of the East, the color symbolism of some beliefs specific to the East or the spiritual language and animation of Mehmet Siyah in his works were examined.

GİRİŞ

Doğu kültürünü ve yaşamını görünen yönleriyle anlatan ya da hiç gitmediği halde doğuyu belli kalıplar içinde, kendi hayal gücüne göre tasvir eden batılı sanatçılar geçmişten günümüze sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ancak Batı'nın tasavvurundaki Doğu masallarının, varsayılan, hayal edilen ya da uydurulan hallerine değil de, gerçekte inandığı mitlerine, fantastik imgelerine, kültlerine bu kadar tutkuyla bağlanması Kalmakoff 'u eşine az rastlanır bir Batılı sanatçı yapmaktadır.

Kimi sanatçıların vizyonu öylesine farklıdır ki, zamanlarını, acayıplıklarını kavrayamayanlardan uzakta geçirmeyi tercih etmişlerdir. Bu sanatçılardan biri de, Nicholas Kalmakoff'dur.

Bu araştırmada amaç, Nicholas Kalmakoff'un eserlerinde Doğu mistisizmi, ezoterizmi ve Mehmet Siyah Kalem etkilerini ortaya koymaktır.

Ezoterizm, bir konudaki derin bilgilerin ve sırların ehil olmayanlardan gizlenerek, bir üstad tarafından sadece ehil olanlara inisiyasyon yoluyla öğretilmesidir. Ezoterizm bir din veya bir inanç sistemi değildir. Osmanlı ezoterizmi Batınlık diye adlandırmıştır. Çoğunlukla ezoterik (batını) yani ezoterizm ile ilgili veya ezoterizme dair şeklinde kullanılır (URL 1). Mistisizm ise kelime anlamı olarak manevi gerçek veya Tanrı ile doğrudan deneyim, sezgi ya da içe bakış yoluyla özdeşleşme veya yeni bir idrak düzeyine varma anlamında kullanılmaktadır (URL 2). Bu deneyim yoluyla bilgeliğe ulaşılır. Yani Ezoterizmde manevi gerçeğe ya da metafiziksel varlığa ulaşmak için gizemli simgelerle ve büyülerle içsel yolculuklar yapılırken, mistisizm doğrudan ruhani yolculukları araç olarak kullanır.

Nikolas Kalmakoff çevresindeki bazı arkadaşlarına, ebeveynlerinin küçükken kendisine her gece yatmadan önce, koyu ortadoks inancını büyü dogmalarıyla harmanlayıp anlattığını, hatta şeytan hikâyeleriyle büyütüldüğünü, bunların kendisini çok etkilediğini söylemiştir (URL 3). Yani Kalmakoff daha küçüklük yıllarında ailesi tarafından ezoterim ve mistisizm adına çeşitli karanlık gizemlerle donatılmaya çalışılmıştır.

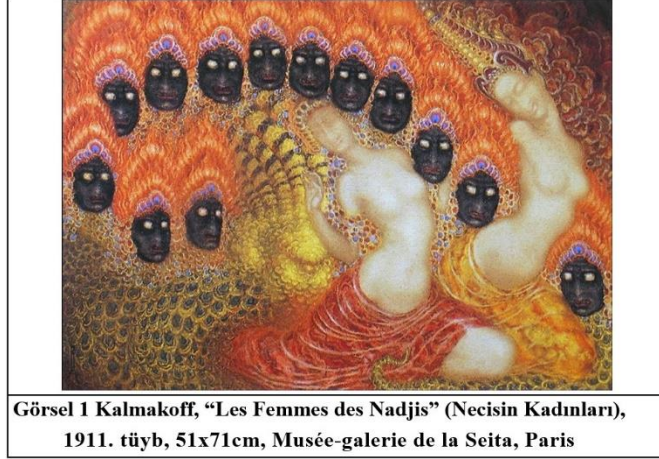
Araştırmada, literatür tarama ve eser analizi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan resimler, eserin orjinine ulaşılamadığından, çevrimiçi kaynaklardan edinilmiştir. Bu yüzden renklerdeki doğruluk payı değişiklik gösterebileceğinden, önce "Adobe Photoshop" programında renk frekansları natürelizasyon işlemine tabi tutulmuş, renk doygunlukları gerçeğine en yakın şekilde yeniden düzenlenmiştir. "Antik Mısır" kült ve imgelerinin etkisi altındaki eserleri incelenirken, konuya ilişkin düzenlenen resmin renk analizi işlemi, çevrimiçi Adobe Color programı ile yapılmıştır. Sanatçı hakkında az sayıda literatür bulunduğundan eser analizlerinde, edinilen sınırlı bilginin sentezlenmesi ve resimlerinden yapılan çıkarımlara göre yorumlamalara gidilmiştir.

Bu araştırma, ressamın minyatüre benzer bezemeci bir üslupla Antik Mısır, Mezopotamya ve Asya kültürlerini, kendi iç algılarına göre yorumlayarak yansıttığı eserleri üzerinedir. Eserleri içinde Doğunun birçok ögesi yer almaktadır. Öyle ki Kalmakoff'un figürlerindeki hareketlerde, bugün kimliği gizemini hâlâ koruyan, resimlerinde Orta Asya Türk geleneklerini yansıtan Mehmet Siyah Kalem'den bile izler bulmak mümkündür. İnceleme ve yorumlar, sanatçının 1910 - 1930 yılları arasında yaptığı, hem üslup hem de konu içeriği bakımından Mısır, Mezopotamya, Çin ve Orta Asya'nın gizemli sanatçısı Mehmet Siyah Kalem etkisinde olduğu düşünülen 9 eseri ile sınırlıdır.

1.Nicholas Kalmakoff

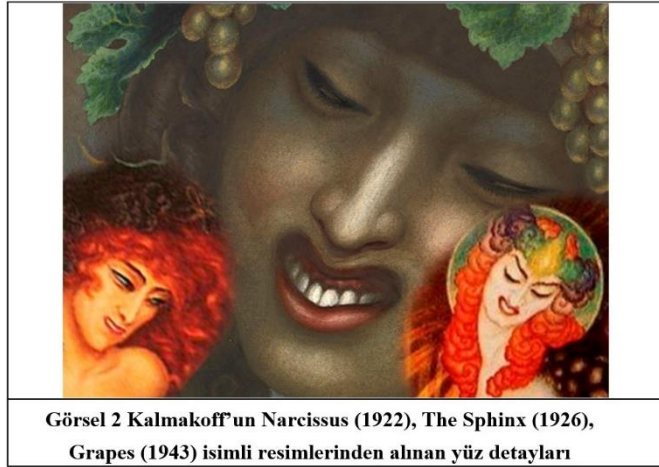
Aristokrat Rus asıllı bir ailenin çocuğu olarak 1873 yılında Nervi/ İtalya'da doğmuş, Paris'te belirsizlik içinde yaşamış ve 1955'te bakımevinde tek başına sefalet içinde ölmüştür (URL 4). Ölümüne yakın tüm resimlerini dokunulmaması için bir depoya kaldırmıştır. Depodaki resimler 6 yıl insanlardan uzakta unutulmuşken 1962'de, bir Macar bitpazarı satıcısı bularak, Bertrand Collin du Bocage ve Georges Martin du Nord isimli iki genç sanat koleksiyoncusuna çok düşük bir meblağa satmıştır. Resimleri satın alan du Nord ve du Bocage, Kalmakoff'un çalışmalarındaki çarpık dehayı hemen fark etmiş ve bu gizemli sanatçının eserlerini pazarlamaya başlamıştır (Caruana, 2004:3).

Resimleri ölümünden yıllar sonra çok yüksek fiyatlara alıcı bulmuştur. Her ne kadar Kalmakoff, hayatı boyunca çalışmalarını önemli yerlerde sergilemiş olsa da, belki de şeytan kavramına ve kadın düşmanlığına olan takıntısı nedeniyle, yaşadığı dönemde herhangi bir değer görmemiştir. Kalmakoff, hayatı ve sanatında seçtiği konularla ilgili olarak yaşadığı dönemde hep sapkınlıkla suçlanmıştır (URL 5). Bu suçlamaların haklılık payı büyük olmakla beraber Kalmakoff'un eserlerindeki sanatsal yapının göz ardı edilemeyeceği de bir gerçektir. Kalmakoff'un eserleri çarpıcı bir ışık ve renk sunumu ile doludur. Ayrıca fırça darbelerindeki helezonların uyumu resmin içindeki hareketliliği izleyiciye yoğun olarak hissettirir. Adeta izleyici üzerinde büyüleyici bir etkisi vardır (görsel 1).

Görsel 1 Kalmakoff, "Les Femmes des Nadjis" (Necisin Kadınları), 1911. tüyb, 51x71cm, Musée-galerie de la Seita, Paris

Aynı zamanda kadını bir karşıt, bir düşman olarak görmesinden olsa gerek; resimlerindeki kadınların gözlerini yılan gözü gibi, dudaklarını da hep aynı yapıyla; tikslenme hissiyle karışık, kötücül bir gülümsemeyle anlatmaktadır (görsel 2).

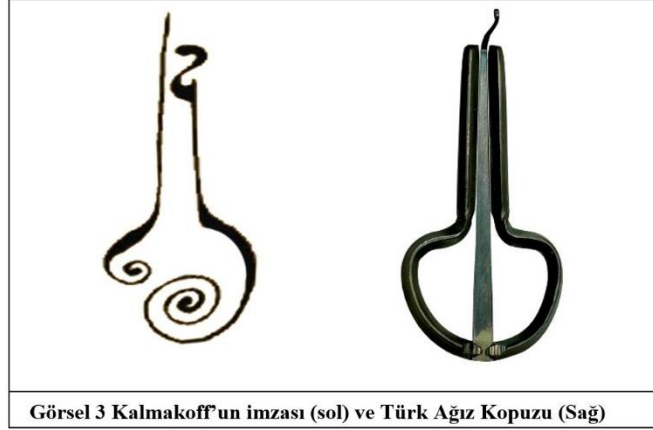

Görsel 2 Kalmakoff'un Narcissus (1922), The Sphinx (1926), Grapes (1943) isimli resimlerinden alınan yüz detayları

2. Nicholas Kalmakoff'un Eserlerinde Doğu İzleri

Doğu kültürünü ve yaşamını görünen yönleriyle anlatan, ya da hiç gitmediği halde doğuyu belli kalıplar içinde kendi hayal gücüne göre tasvir eden batılı sanatçılar geçmişten günümüze sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada Doğunun kadim imgelerine yoğunlaşan ancak literatürde de çok değinilmemiş sıra dışı bir sanatçı arayışına girilmiştir. Doğu'nun ezoterik gizemlerini araştıran bir ressam olan Nicolas Kalmakoff'un resimleri bu bakımdan oldukça ilgi çekicidir. Sanatçı çoğu eserinde doğu minyatürlerine yakın bir üslupta resimler yapmış ve bu resimlerde doğu kültürlerinde olan sembelleri, tanrıları ve şeytanlarını resmetmiştir. Hatta sanatçının, resimlerinden birine sadece Doğu'ya özgü bir isim koyduğu görülmektedir. "Les Femmes des Nadjis" yani Necis'in Kadınları (görsel 1). "Nadjis" kelimesi araştırıldığında Arapça "Necis" kelimesi ile karşılaşılmaktadır. Necis kavramı İslâm dinine göre pis sayılan nesne anlamında fihhi bir terimdir (TDV İslâm Ansiklopedisi, 2010, s.382). Kalmakoff, resmine isim olarak verdiği bu kelimeyi bilinçli seçmiş; doğunun diliyle bu küçültücü ifadeyi mizojenist (kadın düşmanı) bir eğilimle ortaya koymuştur.

Doğu'dan oldukça etkilenen ressamın imzası Orta Asya Türk müziklerinin vazgeçilmez enstrümanı "ağız kopuzuna" benzemektedir (görsel 3). Kalmakoff resminin ritmini renklerin helezonik çizgileriyle verirken müziğin ritmini belirleyen kopuzu da imzası olarak eserlerine yansıtmak istemiş olabilir.

Görsel 3 Kalmakoff'un imzası (sol) ve Türk Ağız Kopuzu (Sağ)

Doğu'yu farklı bir bakış açısıyla anlayan ve yorumlayan bir sanatçıdır o. Doğu'ya bakışı ne bir oryantalist ne de bir realisttir. Kalmakoff Doğu'ya sürrealist bir pencereden bakmıştır.

Kalmakoff, resimlerinde doğu mistisizminin tanrılarını ve çoğunlukla karanlık ve korkutucu yanlarını kadın figürleriyle aynı kompozisyonda birleştirmiştir.

Bu çalışmada, Kalmakoff'un etkilendiği, Mısırdan Mezopotamya ve Çin'e uzanan Doğu'nun sanat üslupları ile kadim mistisizminin (inanç sembolizmi) ve ezoterizminin (inanç dışı gizem sembolizmi) izleri sürülmüştür.

2.1. Kalmakoff'un Eserlerinde Mısır Etkileri

MÖ 2200'de Mısır mavisi, silika, kireç , bakır ve bir alkali karışımından ilk üretilen sentetik boyadır. Bu boya, kireçtaşı ve kumun bakır taşı ile birleştirilip, yumurta akı veya tutkal eklenmesiyle elde ediliyordu. Eski Mısır resimlerinde sıklıkla kullanıldı (Eastaugh ve Ark., 2013: s.563,567). Görsel 4 'te "Mısır mavisiyle boyalı bir Pyxis (seramik makyaj kutusu) görülmektedir.

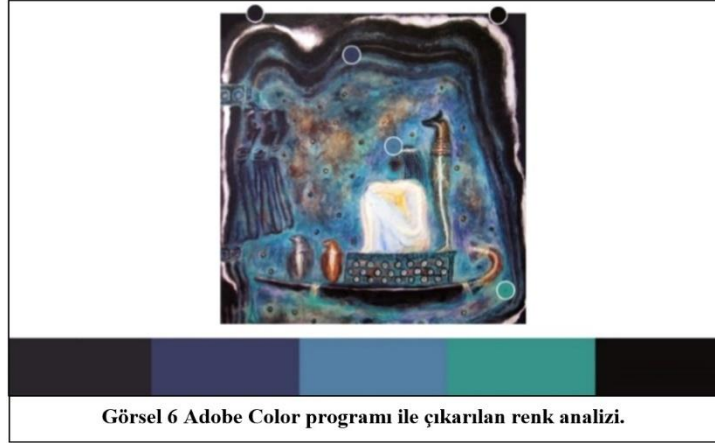
Görsel 4 Pyxis (seramik kutu),
Berlin Altes Müzesi, M.Ö. 750-700

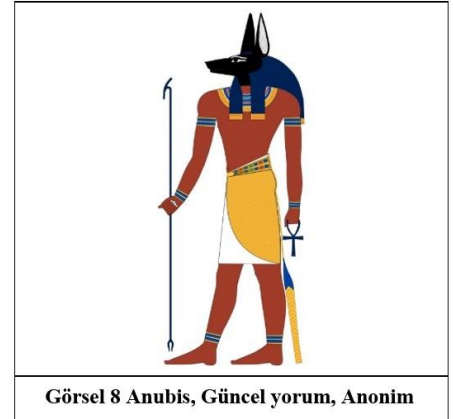
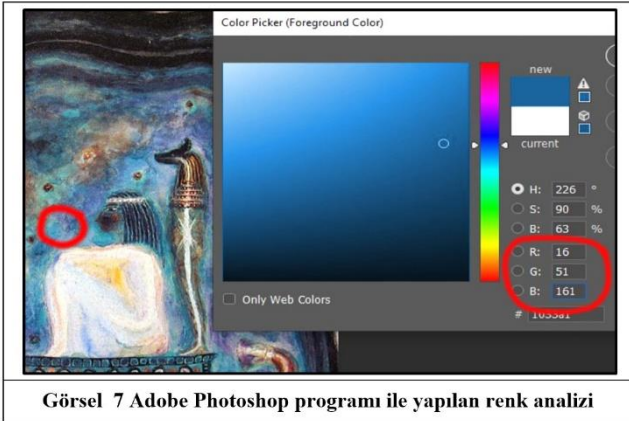
Görsel 5 , Kalmakoff, The Subterranean Voyage, 1911
95x95cm, Kontraçlak üzerine guaş boya

Kalmakoff hem içerdiği renklerle hem de dönemin özelliklerini taşıyan imgelerle Antik Mısır mitolojisi ve inanç sistemini canlandırmıştır. "The Subterranean Voyage" (yeraltı seferleri) ismini verdiği bu eseri guaş tekniği ile 1911 yılında yapmıştır. Objeleri tıpkı minyatür sanatında olduğu gibi perspektiften yoksun ve alan derinliği olmadan anlatmıştır. Objeler net sınırlarla birbirlerinden ayrılmıştır (görsel 5).

Görsel 6'da görüldüğü üzere Turkuaz tonlarıyla beraber, mısır mavisini biraz da ortama mistik bir hava vermek için özellikle arka planda kullanmıştır. Kalmakoff'un bir çok eserinde bu maviyi bir mistik ambiyans aracı olarak görmek mümkündür.

Mısır mavisinin RGB dijital renk skalasındaki koordinatı r16, g52, b166 şeklindedir. Pigments Through the Ages isimli çevrimiçi (URL 6) başlıktan analizi açıklanan mısır mavisi ile Kalmakoff'un The Subterranean Voyage isimli resminin fonunda yoğun olarak kullandığı mavi renkleri Adobe Photoshop programının renk analizi altında karşılaştırıldığında verdiği koordinat değerlerinin çok yakın oldukları görülmüştür (görsel 7). Kalmakoff, üstüne görünür kızıl ışın gönderildiğinde, kızıl ötesi ışın salınımı yapmak gibi çok ilginç bir özelliği de henüz keşfedilmiş bu mistik renk tonunu eserlerinde sıkça kullanmıştır.

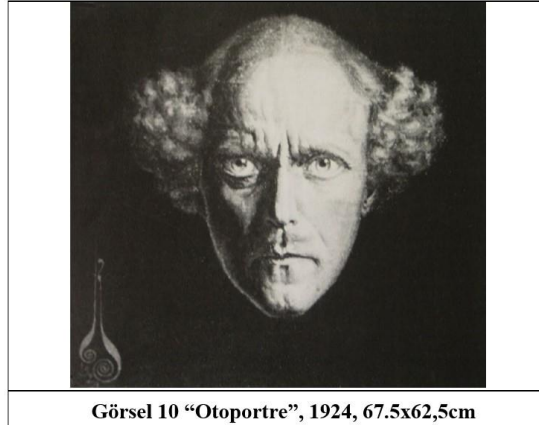

Antik Mısır mitolojisine göre, çakalların mezarlar etrafında dolaşması nedeniyle, çakal başlı Anubis (görsel 8) ölümlle beraber anılır. Anubis Mısır mitlerindeki varlıklar arasında en korkutucu olanıdır. Ölen kişi diğer dünyada yargılanırken Anubis de oradadır. Anubis diğer dünyada ölümler kentinin efendisidir (İkram, 2015, s.78). Kalmakoff tinsel bir huşu içinde ölümün karanlık tüneline kayıkla ilerleyen kişinin bu ahiret yolculuğunda, Anubisin arkasında onu desteklemekte, korumakta olduğunu anlatmaktadır sanki. Kalmakoff'un, Antik Mısır döneminde sevilmeyen bu karanlık ve korkunç figürü, Anubisi, zıt anlamıyla kullandığı, yani koruyucu ve destekleyici olarak, iyi bir karaktermiş gibi göstermeye çalıştığı düşünülmektedir.

Görsel 9 "The Triumph Of Man", 1927, küy b
155- 85cm, Héliodore Fortin Şapeli, Metz

Yazar Héliodore Fortin, Fransa'nın Metz şehrinde kendisine yaptırdığı Fortin şapeli için Kalmakoff'dan resim yapmasını ister. Kalmakoff şapele 24 adet, her birinde bir figürü anlattığı kıyamet temalı resimler yapar (Caruana, 2004, s.26). Şapele yaptığı 24 figürden en merkezi figürü firavundur (görsel 9) ve yoğun kontrastla büyüleyici ve görkemli anlatıma sahiptir. 1927 tarihli "155- 85cm" boyutlarında kontrplak üzerine yağlıboya tekniğiyle yapılmış olan resminde, dikey kompozisyonda daireler çizen abartılı Firavun vücudu ve bulut formları, yoğun bir ton kontrastlığıyla anlatılmıştır. Kürede Mısır mavisi kullanılsa da resmin genelinde alev renkleri hâkimdir. Oturuşu, hükmeder bakışı ve alev gibi yanan saçları ile firavuna tanrısallık atfetmiştir. Başını hale gibi sarmış Piramit, firavuna hem bir kutsiyet atfetmekte hem de gücünün kaynağı olarak gösterilmektedir. Sanatçının, antik Mısır inançlarından çok etkilendiği de görülmektedir. İlginçtir ki Kalmakoff bir çok resminde olduğu gibi bu resmindeki firavun figüründe de kendi yüzünü (görsel 10) kullanmıştır.

Görsel 10 "Otoportre", 1924, 67.5x62,5cm

Sanatçının, geleneksel minyatürlerde kutsal kişilerin başında kullanılan yuvarlak hale yerine, Firavunda kullandığı piramidal haleye bakılacak olursa, dairenin simgelediği tinsellik karşısına, piramidin üçgen materyalizmini, reankarne ile dünyeviyat bağımlı konduğunu göstermektedir.

Gökkuşağını kendine taht yapmış firavun bir elinde de küre tutmaktadır. Kalmakoff o kürenin dünya olduğunu söylemiştir. Mavi yanan gözleri ve kırmızı dalgalı saçları, on iki alevle taçlanmış üçgen bir hale tarafından çevrelenmiştir. Gizemli şifrelerin çoğu açıkça görünür: Alevlerin her birinde bir tane ve etrafındaki parlak ışıklarda on iki tane daha. Bunlar, yine de anlamı gizemini koruyan, Kalmakoff'un da hakkında yorum yapmadığı simgelerdir. Şapele yapmış olduğu 24 figürden 12 si şeytan figürüdür ve merkezdeki firavun figüründe kullandığı bu 12 simge her şeytanın başının üzerindeki işaretlere karşılık gelir (Caruana, 2004,s.26,27).

Burada ısrarla Kalmakoff'un 12 rakamı üzerinden simgelerini oluşturması 12 rakamının kullanıldığı yerleri hatırlama ihtiyacı doğurmuştur. Geçmişten bugüne kullanılmış ve kullanılmaya devam eden 12 Ay ve 12 Burç vardır. Türk Uygarlıklarının ve Çin'in de kullandığı takvim 12 hayvandan oluşur. Hz. İsa'nın yeni ahitte sıkça anlatılan 12 havarisi vardır. Yine eski ve yeni ahitlerde 12 pınardan bahsedilmektedir. Aynı zamanda Kuran-ı Kerim'e göre Hz. Musa, Mısır'da asasını yere vurduğu zaman, 12 pınar fişkırmıştır. "Değneğini şu taşa vur dedik; oradan on iki pınar kaynadı. Her bölük, su içeceği yeri öğrendi" (Bakara 2/60).

Kalmakoff burada figürleriyle Firavuna odaklanmış ve antik Mısır inançlarına ve simgelerine öykünmüştür

Anlatımın Mısır'a ait olması ile ateş, simgeler ve şeytanların 12 adet olması, Mısır'da geçen Hz Musa kıssasına gönderme yapmış olma ihtimalini güçlendirmektedir. İyiliği temsil eden Musa Peygamberin 12 pınarına karşın, kötülüğün temsili firavunun 12 ateşe sahip olması araştırmalarımız içinde, Kalmakoff'un karşıtı yücelten anlatımına en yakın olduğu düşünülen açıklamadır.

Ezoterizme göre, ezoterik bilgiler, yani hakikatler ve sırlar, herkese açıklanmamalı, ancak belli eğitimlerden geçip o bilgileri almaya hak kazanmış, layık olmuş kişilere belirli bir zaman içerisinde derece derece açıklanmalıdır. Kimseye, değerini ve anlamını anlayamayacağı böyle bilgilerin verilmemesi gerektiği gibi, kimseye kaldıramayacağı, taşıyamayacağı bilgi de verilmemelidir. Çünkü taşıyamayacağı bilgi, kişiye bir yarar vermeyeceği gibi, zararlı da olabilir. Bu bilgiler belirli semboller ve alegoriler vasıtasıyla aktarılır. Yüksek bilgiler insanlara anlayış düzeylerine göre ve anlayış düzeylerinin ilerlemesine göre derece derece açılan bir sembolizme bürünmüş şekilde verilir (URL 7). Bu durum Okültizm (kara büyücülük, müphemcilik) içinde de geçerlidir. Caruana (2004, s:27)'a göre tamamen çözülememiş garip ikonografisi, belki de bu yüzden bugün hâlâ gizemini korumaktadır

2.2. Kalmakoff'un Eserlerinde Mezopotamya Etkileri

Tarihi Sümerlere kadar dayandığı düşünülen 6 kanatlı dişi tanrıça mitine ait eserlere Hitit uygarlığında da rastlanmaktadır.

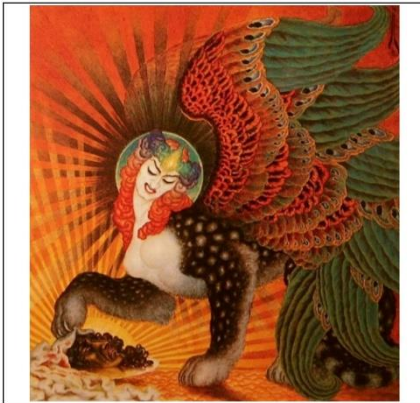
Görsel 11 Altı Kanatlı Tanrıça rölyefi,
9-10.yy, 69 × 37 × 23 cm Bergama Müzesi, Berlin

Hititlere ait altı kanatlı bazalt tanrıça rölyefi (görsel 11), Suriye'nin kuzeyinde, MÖ 9. yy'ın sonlarında Asurlar tarafından fethedilen, Guzana olarak bilinen küçük, bağımsız bir şehir devletinin başkentine aittir. Berlin'e kaçırılan sayısız anıtsal buluntu 2. Dünya Savaşı sırasındaki bombardımanlarda ağır hasar görmüş, sonradan birçoğu restore edilerek 2011 yılında Berlin Bergama Müzesi'nde sergilenmeye başlamıştır. (Aruz ve Ark.2015: s.52)

Figür ressamın diğer eserlerine göre daha geniş, daha ağır, daha hacimli ve daha belirgindir (görsel 12). Burada karakteri Yunan ve Mısır sfenkslerinden ayıran özelliği, altı tane kanada sahip olmasıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, altı kanatlı sfenks geç Hitit dönemine aittir. İlginç bir şekilde Kubadabad Saray kazılarında ortaya çıkartılan sfenks figürlü çiniye de (görsel 13 soldaki çini), altı kanadı olmasa dahi, gerek başındaki hâlesiyle, gerek sol ayağı yere basar, sağ ayağı göğsüne çekik durumda oluşuyla ve gerekse başın hafif eğik hareketiyle oldukça benzerlik taşımaktadır.

Orta Asya Türk mitlerinde koruyucu olduğuna inanılan sfenksin, dünyada sadece Orta Asya Türklerince benekli bir vücut ile tasvir edilmesi (görsel 13, sağdaki çini) bu bakımdan dikkat çekicidir. Yalnız Orta Asya mistisizminde “benek” tılsımın sembolüdür. Bu figür Uygur sanatında, hatta Selçuklu İslam minyatür ve seramiklerinde bile bolca anlatılmıştır (Yılmaz, 1999:452). Bu efsanevi hayvanın vücudundaki ve kanatlarındaki benekler, Kalmakoff’un figür anlayışındaki temelin, Orta Asya’nın koruyucu tılsımlarla bezenmiş ezoterik dünyası ile bağlantısını düşündürmektedir. Kalmakoff’un bu eserinde de aslan vücutlu figürün benekleri vardır. Başlarındaki Selçuklu sultanlarının tacına benzeyen taç da hakimiyetin sembolüdür (Yılmaz, 1999, 463). Kalmakoff’un kadın başlı sfenksinin başında da benzer bir taç bulunmaktadır.

Kalmakoff’un elinde kötücül olarak anlatılması, sanatçının birçok resminde yaptığı gibi burada da Doğu’nun yücelttiği kadın figürlerini, karşıt anlamda ele alma çabasını ortaya koymaktadır. Kalmakoff, bu tanrıça modelini avıyla zevkle oynayan şeytani bir yüz ifadesiyle anlatılmıştır. Dolayısıyla onun misojen anlatımlarını burada da görmek mümkündür. Sanatçının eserleri incelendiğinde, erkek suratlarının çoğunda kendi portresini kullandığından yola çıkarak, yerde Sfenks’in ayakları altında mask şeklinde vahşice ezilmekte olan yine kendi portresi olabilir.

Görsel 12 Kalmakoff, Salome Sphinx, 1928
60x65 cm Kontrplak Üzerine Guaj Boya

Görsel 13 Kubadabad Saray çinileri, sırüstü (sol) ve sıraltı (sağ),
Karatay Medresesi, Konya

Kalmakoff ile aynı dönemde yaşamış olan, Alman filozof Nietzsche’nin evlilik teklifini geri çeviren, büyük Alman şairi Rilke’nin şiirlerinde anlattığı aşkı ve Avusturya’lı psikanaliz Freud’nun çok açıkça hayranlık duyduğu Louise Andreas Salome, sıradışı bir kadındır" (URL 8). Salome döneminin Avrupa’sında kadının toplumdaki yerini 19. yy için oldukça cesur sayılabilecek şu ifadeleriyle açıkça göstermektedir:

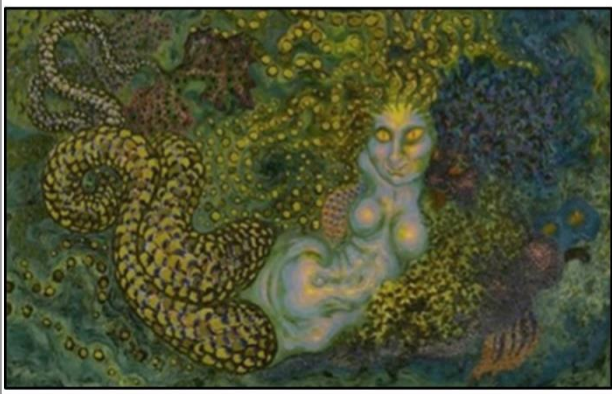
”Peki niçin? Niçin her iki durumda da kızın doğasını daracık bir kalıba sıkıştırıp, böylesine katı bir çerçevenin içine hapsedmeye kalkıştım, diye kendi kendine sordu. Kadınları salt insani zenginlikleri içinde kavramanın, hep cinsiyetleri açısından bakmaktan, hep yarı şematize ederek görmekten kaçınmanın bu kadar zor olması ne tuhaftı. İnsan kadınları ister idealize etsin ister şeytanileştirsın, her durumda erkeğe bağlı değerlendirip basitleştiriyordu. Belki de kadına adeta bir sfenks karakteri yüklenmesinin temelinde büyük ölçüde, erkeğinkinden hiç de geri kalmayan eksiksiz insaniyetinin bu ağır basitleştirmeyle örtüşmemesi yatıyordu” (Salome, 2016, s.35).

Misojen eğilimler içerisinde sanatını gerçekleştiren Kalmakoff’un “Salome Sphinx” ismini taktığı bu resmindeki acımasız karakterin, esere de adını veren ve döneminin mizojenist elitlerinin “femme fatale” olarak tanımladığı (URL 9) “Lou Andreas-Salomé” isimli psikanalist kadının sürreal bir tezahürü olduğu, hatta belki de Lou Andreas Salome’un “Feniçka” eserinden alıntılanan yukarıdaki ifadelerinden, özellikle “sfenks” kavramına vurgu yapmasından yola çıkarak, edebiyat diline karşı, çağdaşı Kalmakoff’un resim dilini kullanarak karşılıklı atışıkları düşünülmektedir.

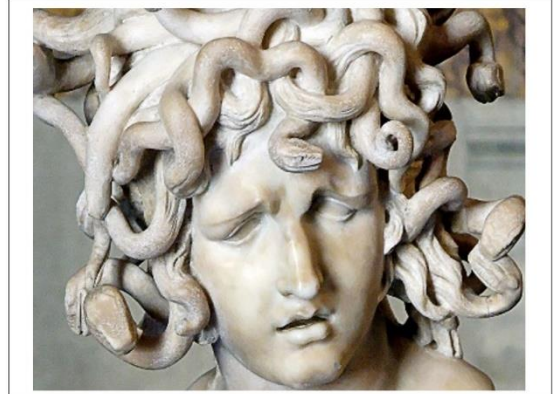
Kaynaklarda Kalmakoff’a ait ölçüleri 60x100 cm., tuval üzerine yağlıboya olan bu resmin (görsel 14) adı yok, sadece 1914 tarihi yazılıdır. Kalmakoff ürkütücü bakışlara sahip yılan vücutlu bir kadını anlatmış, ortamın ve yılanın zehrine ithafen yeşil tonlarını ağırlıklı olarak işlemiştir.

Bilindiği gibi dünyanın birçok yerinde yılan vücutlu kadına ait mitler bulunmaktadır. Grek mitolojisinde Medusa (görsel 15), Çin mitolojisinde Nü Wa (görsel 16), Pers ve Türk mitolojilerinde Şahmeran (görsel 17) ismiyle geçmektedir. Kalmakoff’un bunlardan hangisini çalışmış olabileceği düşünüldüğünde şöyle bir sonuca varılmaktadır. Kalmakoff’un figürüyle Şahmeran figürü karşılaştırılacak olursa, gerek kompozisyon, gerekse

duruşu, hareket ifadesi olarak Şahmerandan esinlenmiş olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Kalmakoff, anlatım tarzı olarak mitolojideki ve çeşitli dinlerdeki iyi figürleri kötü, kötülere de iyi bir karakter olarak göstermektedir. Yılan vücutlu kadın mitlerinde sadece Mezopotamya kültüründeki Şahmeran iyi bir figür olarak karşımıza çıkar.

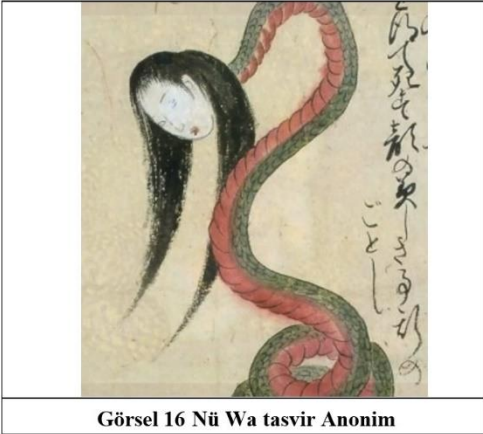

Görsel 14 Kalmakoff, 1914 TÜYB 60X100 cm

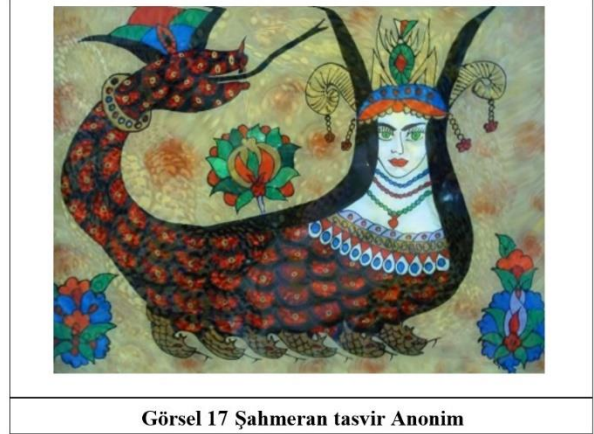

Görsel 15 Gian Lorenzo Bernini, Head of Medusa, 1630

Kalmakoff'un zıt hikâye anlatımı göz önüne alındığında kötülüğü yüzünden okunan bu karakterle Şahmeran'ı anlattığı düşünülmektedir.

Görsel 16 Nü Wa tasvir Anonim

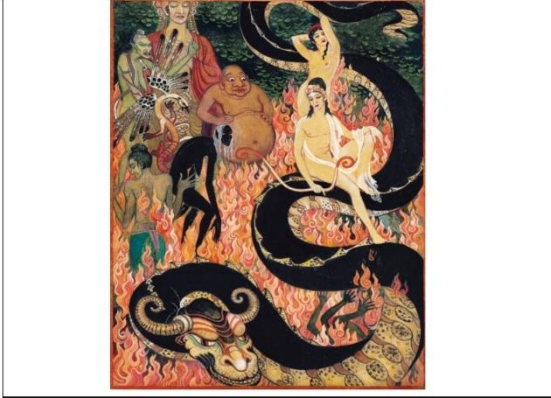

Görsel 17 Şahmeran tasvir Anonim

2.3. Kalmakoff'un Eserlerinde Çin Etkileri

Çin ejderhası, Çin mitolojisinde bulunan ejderha başlı, uçabilen bir yılan gibi gösterilen ezoterik bir yaratıktır. Çin ejderhaları geleneksel olarak, merhameti ve ihtişamın kudretini sembolize ederler ve özel olarak suyu, yağışı, fırtına ve seli yönetmek gücüne sahiptir. Ejderhalar ayrıca gücü, kuvveti ve buna layık olan insanların başarısını temsil ederler. Bununla birlikte Çin imparatoru imparatorluğun gücünü göstermek için ejderhayı simge olarak kullanmıştır. Qing Hanedanı döneminde de bu figür ulusal bayrağa eklenmiştir (Okay, 2018, s. 124).

Çin'in günlük konuşma dilinde, saygın ve ünlü insanlar ejderhayla, beceriksiz ve başarıları olmayan insanlar ise solucan gibi saygı gösterilmeyen varlıklarla kıyaslanmaktadırlar. (Okay, 2018, s. 125)

Görsel 18 Nikolai Kalmakoff, The Fiery Underworld
Kontrplak Üzerine Guaş, 32.5 x 20.5 cm.

Görsel 19
Gülen Buddha heykeli, Anonim

Kalmakoff'un The Fiery Underworld (Ateşli Yeraltı) isimli bu resminde (görsel 18) yoğun bir hareketlilik vardır. Hareketlilik figürlerden daha çok zeminde hâkimdir. Bu hareketliliğin en büyük sebebi de Kalmakoff'un birçok resminde kullandığı helezonik çizgilerdir. Öyle ki bir süre izlenildiğinde bu helezonik çizgiler halüsinatif şekilde harekete geçecek gibidir. Gözümüzü resmin içinde gezdirdiğimizde bu hareketliliğin resmin her yerine yayıldığı fark edilecektir. Kalmakoff bu resminde Çin'e ait olan sembolleri cehenneme benzer bir mekân içinde anlatmıştır. Burada Çin'in saygı duyduğu kutsal gördüğü, yücelik atfettiği Ejder gibi, Buddha (görsel 19) gibi figürler ateşler içinde tasvir edilmiştir. Ancak ateşler içinde olmalarına rağmen figürlerin yüzlerinde şaşkın, duyarsız, hatta hallerinden memnun bir ifade vardır. Buddha, yılan vücutlu ejderha ve yine Kalmakoff'un resimlerinde sıklıkla kullandığı çıplak kadın figürleri bu resimde cehenneme ait figürler olarak anlatılmıştır. Kalmakoff'a göre cehennem bu yaratıkları oraya aittir ve orada mutludur. Kalmakoff yüceltilen figürleri cehennem içinde tasvir ederek yine iyi kötü kontrastlığında yer değişikliğine gitmiştir.

2.4. Kalmakoff'un Eserlerinde Mehmet Siyah Kalem Etkileri

"Muhammed Siyah Kalem", gerçek adı bilinmese de eserlerinin çeşitli yerlerine attığı imzası bu isimle. Kâr-ı üstat Muhammed (Mehmet) Siyah Kalem. Çağı ve coğrafyası tarih içinde silinmiş bir ustadır. Zamanın yırtıcı pençesinden kurtulabilmiş bir dizi kaotik figürün yaratıcısı olan bu çizgi dışı nakkaşın yaşamı ile ilgili bilgiler maalesef yok denecek kadar azdır (Esin,2019,s.9). 15. yüzyılda Orta Asya, Türkmenistan, Mâverâünnehir civarında yaşamış olduğu düşünülmektedir. O zamanlardaki Doğu kültürünü, gündelik yaşamını resimlerinde kullanmış ve hem İslam kültürünün hem de Şamanlığın imgelerini eserlerinde yansıtmıştır (İpşiroğlu, 2018, s.35). Özellikle minyatür sanatına kendi yorumunu katarak resim sanatına yaklaştırması ve bunu bedenleri bozarak 20.yy ekspresyonizm ve sürrealizm gibi sanat anlayışlarına benzer sıra dışı bir üslupla anlatması onu sadece bir sanatçı değil, bir ekol haline getirmiştir. Siyah Kalem sadece insan ve gündelik hayatı anlatmakla kalmaz, fizikötesi varlıkları ve demonları da eşsiz bir hareketlilik içinde betimlemektedir. Bu demon biçimleri incelendiğinde, -ki Kalmakoff da bu figürleri çok benzer bir üslupla resimlerinde sıkça kullanmıştır- İpşiroğlu'nun da (2016, s.36) dediği gibi Şamanizmle doğrudan ilgili olduğu görülür. Tuva Türk Kamlığında (Şamanizmde), Erlik Han isimli varlık, Türk Tengrist inancında, yeraltı tanrısı ve gök Tengrisinin yardımcısı, ilâhi dinlerdeki şeytana tekabül eden Orta Asya Türk ezoterizmindeki kötülük simgesidir (Bapaeva, 2013, s. 37). Siyah Kalem'in iblisleri, yeryüzü ile yerin altı arasında mekik dokuyan, insan varlığının karşı kıyısını temsil eden, iyi ve kötüyü birbirinden ayırmayan tam tersine birbirine bağlayan gerçeklik dengesinin minyatürlerdeki ağırlık noktasını oluştururlar. Siyah Kalem, Kalmakoff gibi kötülüğü yücelten bir anlatım sunmasa da, yeraltının ve kötülükler dünyasının efendileri, iblisleri, derviş gruplarıyla bir arada anlatmıştır. Kalmakoff da yeraltının kötücül figürlerini, mistik kimselerle, din adamları ya da yüce görülen figürlerle bir arada kullanmıştır.

Türkistan çeşitli kültürlerin karşılaştığı bir yerdir. Burada Müslümanların dışında Brahmanlar, Buddhistler, Şamanistler ve Hristiyanlar yaşıyorlardı. Halkın etnik yapısı da karışıktı. Bütün bu özellikler Siyah Kalem resimlerinde açıkça görülür. Türkistan tarihinde göçebe bozkır boyları, özellikle 12. yüzyılda buraya gelenler (Kara Hitaylar) büyük rol oynamışlardır. Bunların getirdikleri pagan töre ve gelenekler, mitler ve söylenceler burada kök salmış ve uzun süre varlığını koruyabilmiştir. Siyah Kalem resimlerinde işlenen konular bu bakımdan da ilginç belgeler niteliğindedir. (İpşiroğlu, 2018, s.37). Siyah Kalem'in eserlerinde anonim anlatımın aktörleri hikâyeyi bize aynen canlandırırken, Kalmakoff aynı anlatımı hikâyeye üzerinde oynayarak bize anlatır. Her ikisi de gerçek figürlerin yanısıra masalsi figürlere de yer vermiştir. Siyah kalem resimindeki

demonlarla Kalmakoff'un resimlerindeki şeytan figürleri oldukça benzerlikler taşımaktadır (görsel 20 ve 21).

Görsel 20 Kalmakoff'un Necisin Kadınları resminden ayrıntı

Görsel 21 Siyah Kalem'in demonlarından detay, düzenleme

Kalmakoff'un "Necisin Kadınları" isimli resminden bir ayrıntı olan Görsel 20'de şeytani figürlerin yüzlerindeki çizgilere dikkatlice bakıldığında adeta Siyah Kalem'in demonlarının (görsel 21) yüzlerindeki çizgiler gibi gözlerde başlayıp şakaklardan yukarı, elmacık kemiklerinin üzerinden de aşağı akmaktadır.

Hiçbir şey hiçten çıkmaz, her eser, sanat tarihinin oluşturduğu zincirin bir halkasıdır. Kalmakov'un sanatını da tıpkı Siyah Kalem gibi belli bir kültürün geleneğine bağlı olarak görmek neredeyse imkânsız olup, esinlenmelerin olduğu gerçeği yadsınamaz. Kalmakoff somut gerçekçi ve figüratif resimler yaptığı dönemlerde sürrealist çalışmalar da yapmıştır. Yani hayatının belli dönemlerinde belli bir türe odaklanmıştır denilemez. Ancak özellikle daha genç dönemlerinde yaptığı resimleri boyama, kompozisyon ve anlatım olarak Siyah Kalem'in resimleriyle bir hayli benzerlik taşımaktadır. Doğu'ya bilhassa bu coğrafyalara olan ilgisi Siyah kalem'den etkilenmesini sağlamış olabilir. Kalmakov'un resimlerine göz attığımızda tıpkı siyah kalem gibi animist bir anlatım söz konusudur. Her iki resimde de hareketin iç dinamiği, figürlerin belli bir anlatı örgüsü bağlamında anlam kazanabileceklerini açıkça göstermektedir (görsel 22 ve 23).

Görsel 22 Kalmakoff, Les Trois Nègresses
1912 tüyb 130,5 x 210 cm

Görsel 23 M. Siyah Kalem, Dans Eden Demonlar
15.yy, Topkapı Sarayı, Fatih Albümü, İstanbul

Les Trois Nègresses (Üç Siyahıçe) resminin orijinini inceleme imkânı olmadığından ve mevcut dijital kopyanın çözünürlüğü düşük olduğundan, sanatçının fırça vuruşlarıyla izlediği çizgileri ortaya çıkarabilmek ve daha net gözlemleyebilmek için Photoshop'ta exposure (pozlama) işlemi yapılmış, sert vuruşlar nispeten ortaya çıkarılmıştır (görsel 24). Ortaya çıkan bu vuruşlar incelendiğinde çizgilerdeki hareket, tıpkı Siyah Kalem'in resminde (görsel 25) olduğu gibi alında kemerlenerek, kaş formuna dönüşmekte, şakaklardan, elmacık kemiklerinden, yanaklardan aşağıya katman katman paralel çizgiler halinde akmaktadır.

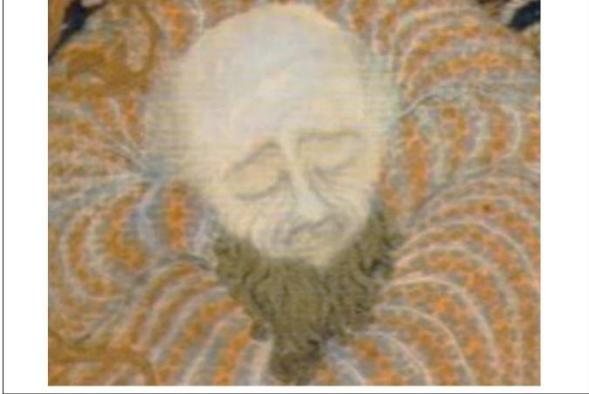

Görsel 24 Kalmakoff, Les Trois Nègresses, Yüz detay

Görsel 25 Siyah Kalem Kavga eden demonlar(Detay)

Aynı çizgisel katmanlaşma, görsel 26 ve 27 de de görülür. Kaldı ki kıyafetin formunun bile aynı yöntemle verilmiş olduğu görülür. Bu detay durağan figürlere yoğun bir hareketlilik kazandırmıştır. Dahası, figürlerin suratları incelendiğinde neredeyse birbirinin aynı olan acılı ifadenin, benzer bir biçimsel anlatımla gerçekleştirildiği dikkati çeker.

Görsel 26 Kalmakoff, The Death, portre detay
36x25cm Regional Art Gallery Vologda, RusyaGörsel 27 Siyahkalem, İnsan Kaçıran Demon
Portre detay 16x27,6 cm Hazine 2153, s.101a

“The Death” isimli resmin bütününe bakıldığında da üslup bakımından doğunun minyatür üslubunda olduğu gibi süslemeci bir anlayışla, yalın renklerle ve tonlamalara girilmeksizin, perspektif ve ufuk çizgisi olmadan biçimlendirilmiştir. Bu çalışmasında ve diğer pek çok eserinde karşımıza çıkan iki boyutlu siyah lekese vurgular, yine doğu minyatürlerine özgü bir plastik özelliktir. Ayrıca Kalmakoff’un bu resminde, diğer birçok resminde olduğu gibi tüm yüzeyi detaylıca doldurması, onun “Horror Vacui” yani boş alan korkusunun olduğunu düşündürmektedir. Bu, aynı zamanda Doğu sanatına özgü bir anlayıştır. Kalmakoff korkuyu sevmekle kalmayıp aynı zamanda yaşayan ve eserlerinde yansıtan bir ressamdır (görsel 28).

Görsel 28 Kalmakoff, The Death 1913
Tüyb 80x63cm Regional Art Gallery Vologda, Rusya

SONUÇ

Efsaneler ve mitler içeriklerine bazı sembollerin gömüldüğü ezoterik bilgi ve şifreler taşımaktadırlar. Bu bilgileri buldurmasalar zaten zaman içinde kaybolurlar. Mit ve efsaneler yayılarak kulaktan kulağa söyleneğeldikçe, anlatıcının anlamış olduğuna bağlı olarak, detaylarda ekleme ve çıkarmalar yapılmaktadır. Bu sayede zaman geçtikçe, herkesin anlayabileceği, kolay ve keyifli parçalar yüzeye çıkmakta, efsanede geçen ezoterik mesajlar, simgeler içerisine gömülmektedirler. Üzerinde dikkatlice düşünmeyip araştırmadıkça, içindeki gerçek şifreler kaybolarak, zamanla fantastik bir masala dönüşmektedirler. Bu bakımdan Kalmakoff'un anlattığı hikayelerindeki figürlere, bir masal kahramanı betimlemeleri ya da sıradan sürrealist eserler olarak değil de içerdiği görsel detaylardan yola çıkarak bakılmış, döneminin içinde anlattığı konuların orjinlerine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar ilginç bir şekilde sürekli Doğu'nun kadim karakterlerini işaret etmiştir. Fantastik gerçekliğin içinde kaybolmadan, sanatçının işlediği her parça detaylıca incelendiğinde, doğunun figürleri, hatta sanat üslupları karşımızda belirlemektedir. Sanatçının resimlerindeki ürkütücü yanın simgelerine de sirayet ettiği görülmektedir. Gerek Mısır ezoterizmine ait imgeleri, gerek Mezopotamya'nın mistik kahramanları, gerekse Asya'nın tanrıları ya da şeytanları, Kalmakoff'un eserlerinde izleyicilere poz vermektedir.

Kalmakoff'un zihninin, daha çocukluk yıllarında ailesi tarafından ezoterizm ve mistisizm adına çeşitli karanlık gizemlerle donatılmaya çalışılmış olmasının etkisi eserlerine de yansımıştır. Sanatçı dışavurumcu eserlerini ürkütücü bir fantastik gerçeklik ile oluşturmuştur. Eserlerinde kullandığı figürler her ne kadar irite edici olsa da, garip bir şekilde kendine çeken tarafıyla izleyicide ambivalans bir etki uyandırmaktadır.

İnsan gözünün renk algı sınırlılığı ve yanılma payı göz önüne alınarak, araştırmada azami objektifliğin sağlanabilmesi için sanatçının bazı eserlerinde bilgisayar destekli renk analizleri yapılmıştır. Bunun sonucunda, Mısır ezoterizmine ait figürleri ve mistik Mısır Mavisini sanatçının profesyonel bir renk analiz yeteneği ile eserine yansıttığı görülmüştür.

Sonuç olarak Kalmakoff, doğu kültürünün birçok bölgesinden inanç kavramını inceleyen, şeytan- tanrı kavramlarını minyatüre özgü bir üslupla anlatan sanatçıdır. Yer yer Hint renkçiliğini, yer yer de geleneksel Uygur, Çin ve Japon renk yalınlığını kullanmıştır. Kalmakoff doğunun tanrılarını kötücül olarak ve şeytanlarını da tanrısal bir üslupla anlatmıştır. Onun resimlerinde insanlığı kontrol eden, insanlığa yol gösteren karakterler genellikle doğunun kötü olarak benimsediği karakterlerdir. Doğu Mitlerinde iyi olarak anlatılan, mesela Avrasya'da koruyucu olduğuna inanılan Sfenks figürü, Mezopotamya mitlerinde iyi bir karakter olan Şahmeran, Asya'da rahipler, brahmanlar ya da Budha gibi tanrısal karakterler ise, Kalmakoff'un resimlerinde miskin, şaşkın, sapkın ya da kötücül bir figüre dönüşmüştür. Yine kadın da doğunun kadim mitlerinde ve kültürlerinde yüceltilirken, Kalmakoff'un elinde şerrin odağı olarak anlatılmıştır. Hakkında bununla ilgili bilgi bulunamamış olmakla birlikte Kalmakoff belki, kadın düşmanlığını bir manifestoyla duyuran karanlık kişilik Rasputin'in şeytani tarikatından, belki de döneminin Avrupa'sında yükselen feminizm hareketlerine karşıt mizojen eğilimlerden etkilenmiş olabilir.

Kalmakoff hem Doğu kültlerine aşırı bir ilgi duymuş, hem de iyi ile kötüyü yer değiştirerek anlatmış, adeta insanların yüceltiği kavramlara protest bir yaklaşım sergilemiştir. O resimlerinde doğu mistisizminin tanrılarını ve ezoterizminin karanlık ve korkutucu yanlarını, kadın figürleriyle aynı kompozisyonda yoğun bir simgesel anlatımla birleştirmiştir.

İki boyutlu biçimlendirilmiş koyu lekesel vurgular ve horror vacui etkisi de doğu sanatlarına özgü üslupsal özelliklerdir. Kalmakoff'un resimlerinde, 15. yy' da Türkmenistan dolaylarında yaşadığı düşünülen gizemli sanatçı Mehmet Siyah Kalem'den de izler bulunduğu görülmüştür. İlginç bir şekilde figürlerin biçimsel özellikleri ve hareket ifadeleri ile çizgileri kullanma şekli Siyah Kalem'in üslubuyla oldukça benzerlik göstermektedir. Görünen o ki; 1910 yılında yapılan Münih Sergisi'yle yeniden, bu kez Avrupa'da gün yüzüne çıkan Siyah Kalem resimleri Kalmakoff'u da etkilemiştir. Mısır mavisini sanatçının eserinde belirlemek için renksel analiz amaçlı kullanılan dijital yöntemlere Siyah Kalem'in eserlerindeki biçimsel benzerlikleri yakalamak için yine başvurulmuştur. Kalmakoff'un "Les Trois Nègresses" isimli eserindeki demonun portresine photoshopta "exposure" işlemi yapılmış ve sanatçının tuval üzerindeki sert fırça vuruşları belirginleştirilmiştir. Bunun sonucunda Siyah Kalem'in demonunun portresi ile aynı çizgisel ifadeleri taşıdığı görülmüştür. Türk minyatürlerindeki bezemeci üslup da sanatçının birçok eserinde gözlemlenir. Kalmakoff'un köklü Türk kültürünü de içinde barındıran doğuya bakışı daha önce ve sonrasında yaşamış birçok batılı sanatçı gibi kurmaca bir oryantalist pencereden değil, inanç sembolizmi perspektifindedir. Sanatçı her ne kadar nevi şahsına

münhasır bir anlatıma sahip olsa da, doğuya ait olan figürleri ve sembolleri fazlasıyla içselleştirmiş olduğu, eserlerindeki detaylarda göze çarpmaktadır.

Kalmakov'un eserlerinde Doğu'nun mistik ve ezoterik düşüncelerinin etkisi gerek simgelerle, gerek renkle, üslupla, gerekse zıtlıklarla anlattığı hikâyelerinde açık bir şekilde kendini göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Arik, R. (2001). *Kubadabat Sarayı*. İş Bankası Yayınları.
- Aruz, J., Graff, S., Rakic, Y. (2015). *From Assyria to Iberia: Crossing Continents at the Dawn of the Classical Age*. New York: The Metropolitan Museum of Art Pub.
- Caruana, L. (2004). *The Forgotten Visionary, Visionary Revue*. Paris.
- Eastaugh, N. (2013). *Pigment Compendium: A Dictionary and Optical Microscopy of Historic Pigments*. Roudledge Publishing House.
- Esin, E. (2019). *Cinlere Ayna Tutan Nakkaş*. Kırmızı Kedi Yayınları.
- Ikram, S. (2015). *Death and Burial in Ancient Egypt*. The American University Cairo Press.
- İnternet: <http://visionaryrevue.com/webtext3/k.gal1.html> çevrimiçi kaynaktan 01.01.2020 tarihinde erişilmiştir. (Görsel 1,3,5,14)
- İnternet: <http://visionaryrevue.com/webtext3/k.gal2.html> adresinden 09.12.2019 tarihinde erişilmiştir. (Görsel 2,9,10,28)
- İnternet: <http://visionaryrevue.com/webtext3/k.gal3.html> (Görsel 12,18) çevrimiçi kaynaktan 01.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <https://art.thewalters.org/detail/26585/slab-with-six-winged-goddess/> adresinden 08.01.2020 tarihinde erişilmiştir. (Görsel11)
- İnternet: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Anubis_standing.svg adresinden 08.12.2019 tarihinde erişilmiştir. (Görsel 8)
- İnternet: <https://tr.stockfresh.com/image/482713/smiling-buddha> adresinden 15.02.2020 tarihinde erişilmiştir. (Görsel 19)
- İnternet: <https://www.tarihli-sanat.com/mehmet-siyah-kalem/> adresinden 08.01.2020 tarihinde erişilmiştir. (Görsel 21,23,25,27).
- İnternet: <https://www.turncoatleather.com/color-egyptian-blue> çevrimiçi kaynaktan 03.02.2020 tarihinde erişilmiştir. (Görsel 4)
- İpşiroğlu, M. (2016). *Bozkır Rüzgârı Siyah Kalem (3. Baskı)*. Yapı Kredi Yayınları.
- Janly, B. (2013). *Tuva Şamanizmi*. Kömen Yayınları.
- Lou Andreas S., (2016), *Feniçka*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Okay B., (2018), *Çin Medeniyeti: Tarih, Kültür, Edebiyat, Felsefe*, İstanbul: Kesit Yayınevi,
- TDV *İslâm Ansiklopedisi*, (2010), İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- URL 1: *Ezoterizm*, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ezoterizm>. Erişim Tarihi: 25-02-2020.
- URL 2: *Mistisizm*. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mistisizm>. Erişim Tarihi: 25-02-2020.
- URL 3: *Triumph of Passion*. <https://athingofoddness.wordpress.com/2016/11/02/the-triumph-of-passion-nicholas-kalmakoffs-temptresses-and-demons-artists-of-the-weird-world-1>. Erişim Tarihi: 16-03-2020.
- URL 4: *Nicholas Kalmakoff*. <https://www.fiammettamarina.com/nicholas-kalmakoff-lartista-che-vedeva-il-diavolo> Erişim Tarihi: 16-12-2019.
- URL 5: *Hidden Works of Nicholas Kalmakoff*. <https://cvltnation.com/prolific-hidden-works-nicholas-kalmakoff/> Erişim Tarihi: 09-12-2019.
- URL 6: *Egypt Blue*. <http://www.webexhibits.org/pigments/individ/recipe/egyptblue.html>. Erişim Tarihi: 12.12.2019.
- URL 7: *Ezoterik*. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ezoterik>. Erişim Tarihi: 15-04-2020.
- URL 8: *Lou-Andreas-Salome*. <https://www.britannica.com/biography/Lou-Andreas-Salome>. Erişim Tarihi:14-04-2020.
- URL 9: *The Femme Fatale* <http://www.psychomedia.it/jep/number14/mazin.htm>, Erişim Tarihi: 12.12.2019.
- Yılmaz M., (1999), *Anadolu Selçuklu Saray ve Köşkllerinde Kullanılan Figürlü Çinilerin Resim Sanatı Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.